

Filozofia jako sztuka życia

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Filozofia jako sztuka życia

Teorie, modele i wzorce dla doradztwa filozoficznego

pod redakcją
Agnieszki Woszczyk
Dariusza Olesińskiego

Katowice 2013

Redaktor serii: Filozofia
Dariusz Kubok

Recenzent:
Piotr Świercz

© Copyright by Uniwersytet Śląski w Katowicach

Publikacja sfinansowana przez Uniwersytet Śląski w Katowicach

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
I. Filozoficzna sztuka życia – źródła antyczne	
Dariusz Olesiński Terapeutyczna moc Sokratejskiej dialektyki	13
Przemysław Paczkowski Rola Platona i ruchu sokratycznego w kształtowaniu antycznego modelu filozoficznego życia	29
Marcin Subczak Filozofia Platona w trosce o dobro duszy	41
II. Etyczny wymiar rozwoju osobowego człowieka	
Danuta Ślęczek-Czakon Etyka jako sztuka dobrego życia	59
Piotr Machura Etyka doradzania – cnoty, dobra i relacje społeczne	77
Katarzyna Szmaglińska Etos kulturowy „nad-ja” a samorozwój „ja”. Wolność (nie)świadomego podmiotu w psychoanalizie Zygmunta Freuda	93
Agnieszka Wesołowska Fenomenologia jako sztuka życia. Tischnera aksjologiczna interpretacja fenomenologii	109
III. Praktyczne zastosowania filozofii w doradztwie i coachingu	
Agnieszka Woszczyk Doradztwo filozoficzne a coaching. Adaptacja wybranych koncepcji do roli modeli i narzędzi pracy z podopiecznym	127
Katarzyna Kiepas-Remesz Coaching jako droga do poprawy życia. Analiza przypadków w świetle zasad i narzędzi pracy coacha	143

Wstęp

Prezentowane w niniejszym tomie rozważania mają na celu ukazanie istotnych związków, jakie zachodzą między filozofią, pojętą jako refleksja teoretyczna a praktyką doradztwa filozoficznego i coachingiem. Stanowią też próbę wykorzystania pewnych koncepcji filozoficznych w roli narzędzi możliwych do zastosowania w czasie sesji terapeutycznych lub do stworzenia modeli, według których można przeprowadzić proces doradczo-filozoficzny. Bogaty dorobek, będący owocem wielowiekowej refleksji składającej się na dziedzictwo filozofii, może być bowiem potraktowany jako ćwiczenia rozwojowe służące kształtowaniu duchowego życia człowieka. Istotnym czynnikiem przemawiającym w tym względzie na korzyść filozofii jest to, że dzięki wewnętrznemu zróżnicowaniu teorii i dyskursów dostarcza ona szerokiej gamy narzędzi oraz metod, od ścisłych i precyzyjnych po wyobrazeniowo-intuicyjne. Tym samym, nie wskazując jednej, gotowej odpowiedzi, filozofia pobudza do krytycznego namysłu i generowania samodzielnych rozwiązań, a w konsekwencji przygotowuje do rzeczywistego samookreślenia się, przyczyniając się w ten sposób do samoaktualizacji i rozwojowego stymulowania jakości ludzkiego życia.

Monografia składa się z trzech głównych części. Artykuły zebrane w pierwszej z nich dotyczą starożytnej tradycji filozoficznej, a w szczególności nurtu sokratejsko-platońskiego, stanowiącego źródło filozoficznego modelu życia, a zatem filozofii pojętej jako sztuka życia.

Dariusz Olesiński w tekście *Terapeutyczna moc Sokratejskiej dialektyki* poddaje rewizji rozpowszechnioną w literaturze przedmiotu (głównie za sprawą prac Gregory'ego Vlastosa) interpretację metody Sokratesa, znaną jako „standardowy model *elenchos*”, wskazując na jej redukcjonistyczny charakter, sprowadzający elenkykę do logiczno-dedukcyjnej metody dowodzenia twierdzeń. Autor proponuje w zamian alternatywny model interpretacyjny, w ramach którego Sokratejska dialektyka przedstawiona zostaje jako metoda służąca badaniu nie tylko poglądów rozmówców, ale przede wszystkim ich postaw życiowych. Jako taka posiada ona charakter normatywny, w związku z czym ocena jej efektywności powinna dotyczyć nie tyle mocy dowodowej, co zdolności terapeutycznego oddziaływania na odbiorcę.

W artykule *Rola Platona i ruchu sokratycznego w kształtowaniu antycznego modelu filozoficznego życia* Przemysław Paczkowski wyjaśnia, na czym polegał i w jaki sposób ukształtował się w obrębie kultury antycznej model życia filozoficznego. Zdaniem autora narodziny owego modelu wiązać należy głównie z Sokratesem i ruchem

sokratycznym, a w warstwie literackiej z powstaniem *Sokratikoi logoi* prezentujących modelowo postać Sokratesa, jego *logos* i *ergon*. Spełniały one w ten sposób specyficzną funkcję protreptyczną, polegającą na wykorzystaniu mechanizmu *mimesis* (naśladowictwa) jako drogi kształtowania własnego życia na wzór Sokratejskiego ideału.

Marcin Subczak (*Filozofia Platona w trosce o dobro duszy*) interpretuje myśl Platona w duchu *psychagogicznym*, a zatem psychologiczno-pedagogicznym, akcentując tym samym jej wymiar praktyczny. Charakteryzuje przy tym rozmaite inspiracje składające się na psychagogiczne dziedzictwo, które ukształtowało Platońską filozofię. Istotnym dokonaniem twórcy Akademii było przeniesienie owego dziedzictwa na grunt filozofii, uzyskując w ten sposób jego teoretyczne uzasadnienie i demonstratywne wsparcie, czyniąc zarazem z teoretycznych dociekań nieodłączny element sprzyjający harmonijnemu formowaniu duszy.

Drugą część tomu – skupioną wokół zagadnienia etycznego wymiaru rozwoju osobowego człowieka – rozpoczyna tekst Danuty Ślęczek-Czakon (*Etyka jako sztuka dobrego życia*), w którym podjęta zostaje szeroko zakrojona refleksja ukazująca istotę etyki na tle jej historycznie istotnych klasyfikacji i stanowisk. Autorka podkreśla, że zarysowane już w starożytności trzy zasadnicze koncepcje dobra najwyższego, wiążącego je ze szczęściem, doskonałością osobistą lub właściwym modelem współżycia społecznego w dalszym rozwoju etyki aż po czasy współczesne, w różnym stopniu wskazywane są jako najważniejsze, znajdują też swoje odzwierciedlenie w poglądach i postawach moralnych ludzi. Jednak wzajemnie konfliktowa natura owych dóbr nie pozwala na łatwe ich połączenie, wykluczając tym samym proste i jednoznaczne rozstrzygnięcie etyczne. W konsekwencji etyka jawi się jako sztuka dobrego życia, a zatem jako stale ponawiany wysiłek wyrażający się poszukiwaniem odpowiedzi na elementarne pytania etyczne.

W artykule *Etyka doradzania – cnoty, dobra i relacje społeczne* Piotr Machura, wychodząc od analizy Arystotelesowskiej koncepcji mowy doradczej, stara się udzielić odpowiedzi na pytania: do jakiego dobra powinien zmierzać doradca oraz jakimi cnotami powinien się przy tym kierować? W rezultacie przeprowadzonych analiz okazuje się, że fundamentalną cnotą etosu doradcy jest przyjazne ustosunkowanie (w sensie zarysowanym w etyce Arystotelesowskiej), przyczynia się ono bowiem do takiego ukierunkowania działań doradcy, które w oparciu o najlepszą wiedzę i możliwie najbardziej trafny osąd zmierzają do udzielenia beneficjentowi daru wsparcia intelektualnego i moralnego, nie zaś do maksymalizacji efektywności w dostarczaniu mu krótkoterminowej satysfakcji. Istotą tego wsparcia jest zaś wzmocnienie pewnych właściwości podmiotu, których wybór dokonywany jest właśnie w oparciu o sprawiedliwą ocenę i rozpoznanie jego autentycznego dobra.

Katarzyna Szmaglińska charakteryzuje psychoanalizę Zygmunta Freuda jako koncepcję przede wszystkim o znaczeniu filozoficznym, uzasadniając (w oparciu o najnowsze wykładnie koncepcji psychoanalitycznej), iż w tym modelu można mówić o wolności człowieka oraz że wbrew obiegowym interpretacjom nie należy po-

strzeżać Freuda jako redukcjonistę biologicznego. Dzięki rekonstrukcji jego założeń dotyczących celu terapii autorka przedstawia niedoceniany, normatywny wymiar psychoanalizy, wykazując zarazem przydatność stanowiska badacza w aspekcie możliwości rozstrzygnięcia kwestii wzoru osobowego życia człowieka.

Agnieszka Wesołowska w artykule *Fenomenologia jako sztuka życia. Tischnera aksjologiczna interpretacja fenomenologii* zarysowuje fenomenologię Edmunda Husserla w świetle jej horyzontów aksjologicznych, zestawiając ją zarazem z wykładnią, jaką fenomenologia zyskuje w nawiązującej do poglądów Husserla Tischnerowskiej koncepcji rozdarcia istoty dramatycznej (udramatyzowania egzystencji). Rozważania autorki zmierzają przy tym do uzasadnienia tezy, że fenomenologia ujmowana jako filozofia, w ramach której istotne jest dążenie do transcendentnego wyjaśnienia życia człowieka, rozpatrywana w kontekście aksjologicznego dramatu rozgrywającego się w samym „ja”, okazuje się nie tylko metodą, nauką czy intelektualną postawą, lecz nade wszystko sztuką życia.

Część trzecia, zamykająca niniejsze opracowanie, zawiera praktyczne wskazania przydatne w pracy coacha filozoficznego w oparciu o analizę wybranych *case study*.

W związku z tym Agnieszka Woszczyk – w tekście *Doradztwo filozoficzne a coaching. Adaptacja wybranych koncepcji do roli modeli i narzędzi pracy z podopiecznym* – wskazuje na możliwość potraktowania dorobku filozofii zachodniej jako metod i narzędzi do pracy doradczo-filozoficznej i coachingowej, próbując przy tym dokonać adaptacji konkretnych koncepcji o różnych proveniencjach teoretycznych, tak aby odpowiadały one na potrzeby praktyki. Ukazuje przy tym synergię między coachingiem i doradztwem filozoficznym poprzez wskazanie specyficznych tematów właściwych dla pracy doradczo-filozoficznej. Przywołuje ponadto kazusy z obszaru praktyki terapeutycznej w celu szczegółowego wyjaśnienia istoty oddziaływania opierającego się na narzędziach filozoficznych.

Z kolei Katarzyna Kiepas-Remesz (*Coaching jako droga do poprawy życia. Analiza kazusów w świetle zasad i narzędzi pracy coacha*) szczegółowo omawia zasady pracy coachingowej, kompetencje, jakie powinien posiadać coach oraz wybrane narzędzia i metody przez niego wykorzystywane, zwłaszcza w odniesieniu do obszaru *life coachingu*. Wskazuje również na przemiany społeczno-kulturowe, z których wyłoniła się potrzeba sięgania po usługi oferowane przez coachów. Autorka, jako praktyk, dzieli się w tym względzie swoim osobistym doświadczeniem zawodowym.

Przedstawione w niniejszym tomie rozważania opierają się na podstawowym założeniu, że filozofia posiada swój wymiar praktyczny w najbardziej nawet teoretycznych momentach, i że w związku z tym dysponuje istotnym potencjałem rozwojowym pozwalającym na doskonalenie tych, którzy się nią zajmują, jak też tych, którzy przy pomocy odpowiednio przygotowanego partnera wejdą w dialog i poddadzą się jej oddziaływaniu. Z taką też intencją redaktorzy prezentowanej monografii oddają ją pod życzliwą rozwagę Czytelnika.

Redaktor, korekta, korekta techniczna:
Natalia Wiśniewska

Okładka:
Magdalena Sakwa, Expol

ISBN 978-83-63041-14-4

Wydawca:
EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.

Wydanie I
Nakład: 170 egz.

Objętość publikacji:
10,4 ark. wyd.
9,5 ark. druk.

Cena: 30 zł (+VAT)

Skład, łamanie, druk:

EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek; tel. (0*54) 232 37 23;
e-mail: sekretariat@expol.home.pl